

Trh, trhový mechanizmus

Definícia trhu

Trhový mechanizmus predstavuje reálne vzťahy medzi kupujúcimi a predávajúcimi

Trh je miesto, kde sa stretávajú kupujúci (na strane dopytu po statkoch a službách) a predávajúci (na strane ponuky statkov a služieb) a účelom ich stretnutia je dohoda na cene statkov a služieb, ktoré budú vyhovovať obom stranám.

Poznámka:

- **Statky** sú produkty alebo tovary, ktoré uspokojujú potreby nakupujúcich.
- **Služby** sú úžitkové činnosti, ktoré uspokojujú potreby nakupujúcich.

Medzi ekonomické subjekty patria:

- A) Domácnosti** sú subjekty, ktoré na jednej strane predávajú podnikom výrobné faktory (práca, pôda, kapitál) a na druhej strane nakupujú statky a služby od podnikov
- B) Podniky** sú subjekty, ktoré na jednej strane predávajú statky a služby domácnostiam a na druhej strane nakupujú výrobné faktory (práca, pôda, kapitál) od domácnosti.
- C) Štát:** plní kontrolnú funkciu a má za úlohu zasiahnuť, keď to v štáte nefunguje ako to má
- D) Zahraničie:** Slovenské domácnosti na jednej strane môžu ponúkať zahraničným podnikom výrobné faktory a na druhej strane môžu nakupovať statky a služby od zahraničných podnikov, naopak zahraničné domácnosti na jednej strane môžu ponúkať slovenským podnikom výrobné faktory a na druhej strane môžu nakupovať statky a služby od zahraničných podnikov.

Členenie trhu

A) Z územného hľadiska sa člení na:

- 1. Miestny trh:** je to trh, ktorý je špecifický miestnymi špecialitami. Napr. obyvatelia Podunajskej nížiny si môžu kúpiť zemiaky od obyvateľov Oravy a naopak obyvatelia Oravy si môžu kúpiť kvalitné víno od obyvateľov Záhoria
- 2. Národný trh:** je to trh, ktorý vznikol spojením miestnych trhov. Napr. na Slovensku je to spojenie všetkých krajov, okresov, miest, obcí SR
- 3. Medzinárodný trh:** je to trh, ktorý vznikol spojením niekoľkých národných trhov, príkladom je trh Vyšehradskej štvorky, je to spojenie trhov Slovenska, Maďarska, Ukrajiny a Česka
- 4. Medzinárodný regionálny trh:** je to trh 1 danej služby, napr. trh telekomunikačnej siete.
- 5. svetový trh-** je to trh, ktorý vznikol spojením všetkých národných trhov sveta

B) z vecného hľadiska sa člení na:

- 1. trh výrobných faktorov:** Na tomto trhu sa sústreďujú všetky výrobné faktory (práca, pôda, kapitál)
- 2. trh statkov a služieb:** Na trhu sa sústreďujú všetky statky a služby, ktoré uspokojujú potreby nakupujúcich
- 3. finančný trh:** veľmi špecifickým miestom finančného trhu je burza

Burza je miesto, kde sa stretáva ponuka a dopyt po cenných papieroch, devízach a valutách

Finančný trh sa ďalej člení na:

- **Peňažný trh:** je to trh medzi finančnými inštitúciami
- **Kapitálový trh:** predstavuje trh úverov a pôžičiek

Medzi funkcie finančného trhu patria:

- **Funkcia likvidity:** predstavuje schopnosť bohatstva finančných prostriedkov meniť sa na hotovosť s čo najmenším rizikom
- **úverová funkcia:** predstavuje úlohu finančného trhu pri poskytovaní úverov, táto funkcia má za úlohu regulovať úrokovú mieru, regulovať podmienky poskytovania úverov
- **platobná funkcia:** má za úlohu reguláciu platieb, ktoré dávajú kupujúci za tovary a statky
- **politická funkcia:** je to regulácia finančného trhu prostredníctvom vlády danej krajiny
- **Regulačná funkcia:** je prirodzená a riadená prostredníctvom nástrojov regulácie finančného trhu

Subjekty finančného trhu:

Emitenti: tieto subjekty prechodne aj trvalo nedisponujú finančnými zdrojmi

Investori : tieto subjekty prechodne aj trvalo disponujú finančnými zdrojmi

Sprostredkovatelia : sa snažia prehĺbiť rozdiely medzi emitentmi a investormi, čiže rozdiely medzi nedostatkom a prebytkom finančných trhov

V súčasnosti svet a tam patrí aj finančný svet je vo veľkej globalizácii- prepojenie kultúr, tradícií, zvykov veľkého počtu národov sveta

C)Z kvantitatívneho hľadiska sa člení na:

1. Agregátny trh- je to trh všetkých tovarov a služieb

2. Čiastkový trh- je to trh určitého druhu tovarov a služieb, napr. trh hovädzieho mäsa alebo trh kaviarní

Funkcie trhu

A) Poskytuje informácie prináša najnovšie informácie o trendoch na trhu

B) Rozdeľuje dôchodky medzi vlastníkov výrobných faktorov

C) Poskytuje podnety, aby si zákazníci kúpili statky a služby

Trh práce

Trh práce je trh kde sa stretáva dopyt po práci (potenciálni zamestnanci, domácnosti) a ponuka po práci (zamestnávateľia, podniky).

Druhy trhov práce

A) Vnútorňý trh práce: je to zbieranie pracovnej sily z vnútra podniku

B) Vonkajší trh práce: je to zbieranie pracovnej sily zvonka, tam patria domácnosti alebo aj čerství absolventi práce

C) Trh primárneho sektora: je charakterizovaný dobrými pracovnými podmienkami a štedrou mzdou

D) Trh sekundárneho sektora: je charakterizovaný dobrými pracovnými podmienkami a nízkou mzdou

Medzi účastníkov trhu práce patria

A) Zamestnaní- sú tie fyzické osoby, ktoré majú platené zamestnanie u zamestnávateľa

B) SZČO- samostatne zárobkovo-činné osoby, sú to osoby, ktoré pracujú sami na seba

C) Zamestnávateľia- sú tie fyzické osoby, ktoré zamestnávajú aspoň 1 fyzickú osobu

D) Členovia družstiev

E) Nezamestnaní: sú tie fyzické osoby, ktoré chcú pracovať, môžu pracovať aktívne si hľadajú prácu, ale tú prácu si nemôžu nájsť

Aspekty na trhu práce sa delia:

A) Kvantitatívne aspekty: sú určené mierou nerovnováhy medzi dopytom a ponukou práce, aká je miera nezamestnanosti

B) Kvalitatívne aspekty: sú určené mierou motivácie zamestnancov, aká je miera chuti zamestnanca pracovať

Determinanty trhu práce

A) Miera ekonomickej aktivity: vyjadruje podiel medzi ekonomicky činným obyvateľstvom, (čiže obyvateľov nad 15 rokov) a celkovým počtom obyvateľov danej krajiny

B) Miera nezamestnanosti: predstavuje podiel medzi počtom nezamestnaným a počtom ekonomicky činného obyvateľstva vynásobená 100-mi

C) Špecifická miera nezamestnanosti: vyjadruje nezamestnanosť určitej skupiny obyvateľstva, napr. nezamestnanosť podľa veku, pohlavia, vzdelania

D) Prirodzená miera nezamestnanosti: vyjadruje nezamestnanosť tej skupiny obyvateľstva, ktorý vyšli zo školy a vyjadruje stav ekonomickej rovnováhy na trhu

Nástroje trhu práce sa delia na:

A) Pasívne nástroje trhu práce: slúžia na udržanie príjmu nezamestnaných, delia sa na:

1. Dávky v hmotnej núdzi: jej výška je závislá od počtu členov rodiny

2. **Dávky v nezamestnanosti:** jej výška je 55 % z vymeriavaného základu a obyvateľstvo na ňu má nárok 6 mesiacov

3. **Dávky rôznych druhov dôchodku vyplácané pred dosiahnutím dôchodkového veku**

B) Aktívne nástroje trhu práce: slúžia na prístup nezamestnaných ľudí ku práci

1. **Príspevok na absolventskú prax:** Príspevok poskytovaný absolventom strednej a vysokej školy na prax

2. **Príspevok na dochádzku za prácou**

3. **Príspevok na samostatne zárobkovú činnosť:** je to príspevok poskytovaný živnostníkom-podnikom jednotlivcov

4. **Príspevok na zamestnávanie zdravotne alebo sociálne znevýhodnených ľudí:** je to príspevok vyplácaný napr. na zriadenie chránenej dielne

Rovnováha na trhu práce predstavuje situáciu kedy je rovnováha medzi dopytom a ponukou po práci, je to ojedinelá situácia, takmer sa nevyskytuje, najčastejšie sa vyskytuje nedostatok alebo prebytok po pracovných miestach